

Споредъ съществуващото у арменците предание, втората жена на царъ Симеонъ Велики е била сестра на арменския князь Кеворкъ изъ Сурупалъ, познатъ въ българската история подъ името Георги Сурсовулъ, който игралъ важна политическа роль при царуването на своя внукъ, младиятъ, кроткъ и богобоязливъ царъ Петръ.

Византийцитѣ императори въ честитѣ си отбранителни и нападателни войни широко се ползували отъ военнитѣ добродетели било на отдѣлни арменски доброволци, било на цѣли арменски наемни войскови части. Мнозина отъ тия арменци доброволно или по принуждение се настанявали въ Тракия и Македония, бързо се смѣсвали съ мѣстното население и често подкрепяли българскитѣ политически тежнениа, въ ущърбъ на византийцитѣ.

Отъ такова едно благородно, графско арменско семейство произлизатъ Никола, основателя на Западното българско царство, и неговитѣ синове Давидъ, Моисей, Аронъ и Самуилъ. Последниятъ отъ тѣхъ много се прославилъ съ борбитѣ си противъ импер. Василий II, за обединение на българското племе и за запазване на българската политическа независимостъ.

Отъ чуждитѣ историци Хелферикъ и именитиятъ Де Морганъ подържатъ мнението за арменския произходъ на Самуиловата династия, а отъ българскитѣ учени маститиятъ професоръ Гавр. И. Кацаровъ и проф. Йор. Ивановъ, основавайки се върху известieto на арменския историкъ Степанъ Асохигъ отъ Даронъ, съвременникъ на Самуила, и върху етимологически данни, решително защищаватъ това мнение. Знайно е, че майката на Самуила се казвала Хрипсима, име на една арменска национална светица, което име не се среща у другитѣ народи. Братовиятъ синъ на Самуила тоже има арменско име *Алуцианъ*, а така сжщо и Самуиловиятъ внукъ ималъ арменско презиме Петъръ Делянъ.

Исторически фактъ е, че въ 996 год. Самуилъ разбилъ византийската войска при Драчъ, пленилъ единъ отъ предводителитѣ на тая войска—арменецътъ Ашодъ Даронски, синъ на Крикоръ Даронски, обаче, бързо го освободилъ, щедро го обсипалъ съ царски милости и го оженилъ за една отъ дъщеритѣ

си. Тѣй проявеното царско благоволение по отношение на единъ водителъ на неприятелска войска, по народностъ арменецъ, иде да подкрепи мнението за арменския произходъ на Самуила.

У арменския историкъ Чамчянъ срѣщаме следнитѣ редове: „Роднитѣ братя Самуилъ и Мануелъ, отъ Терджанска околия, чийто баща бѣше удостоенъ съ графска титла отъ византийския императоръ, поради своята храбростъ противъ византийцитѣ, сдобиха се съ голѣма почитъ и властъ“.

Сѣ споредъ горепоменатия арменски историкъ, Василий II почналъ преследвания и гонение противъ тракийскитѣ арменци, защото последнитѣ питаели тайни симпатии къмъ своя сънародникъ, царъ Самуила, който следъ смъртта на Иванъ Цимисхия, успѣлъ не само да освободи източно-българскитѣ земи, и да възстанови цѣлокупна България, а да основе голѣма славянска държава „Отъ планината Пиндъ и полетата при Лариса, отъ Дурацо чакъ до вратитѣ на Цариградъ“.

Нѣкои историци пъкъ, въ това число и Чамчянъ, като говорятъ за нанесената отъ ц. Самуила блѣскава побѣда изъ Ихтиманскитѣ тѣснини надъ войскитѣ на Василий II, пишатъ: „Войскитѣ на Самуила, съставени отъ българи и арменци, сѣ биха рамо до рамо“. И въ войската на Василий II имало много наемни арменски отряди, съ които следъ пленяването имъ, царъ Самуилъ се отнесълъ много кротко и ги прицислилъ къмъ българската войска.

Едно отъ многото съзидателни дѣла на настаненитѣ въ българска земя арменци е основаването на историческия Бачковски манастиръ въ 1084 год. отъ арменския князь Крикоръ Пагурянъ, преселилъ се въ България изъ Грузиния. Това последно обстоятелство е послужило като основа на погрешното твърдение, че основатели на Бачковския манастиръ сж грузинци. Неоспоримъ исторически фактъ е, че презъ IX—XIII в. арменски княжески родове не само се заселили въ Грузия, но дори сж управлявали последната. Отъ тѣхъ забележителни сж князетѣ Закаре и Иване. Нѣкои отъ тия арменски благородници (князе) въ последствие напуснали Грузия и се отправили къмъ Иерусалимъ, кждето основали манастири, други презъ северния Кавказъ и